

Скорук, Ірина. «Польські прізвища на *-ski* в антропоніміці м. Луцька». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 12, 2020, с. 183–93.

Skoruk, Iryna. "Polish Surnames Ending in *-ski* in the Anthroponymicon of Lutsk". *Linguostylistic Studies*, iss. 12, 2020, pp. 183–93.

УДК 811.162.1'373.232.1(477.82-2)

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2020-12-183-193>

ПОЛЬСЬКІ ПРІЗВИЩА НА *-ski* В АНТРОПОНІМІКОНІ м. ЛУЦЬКА

Ірина Скорук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна

У статті проаналізовано польські прізвища лучан на *-ski/-cki*, дібрані з метричних книг Державного архіву Волинської області й актових записів про народження Луцького міського рацу. З'ясовано, що аналізована модель багата на відтопонімі, переважно відойконімі, прізвища (Gawroński, Gałczowski, Sikorski), а також має прізвища з іменною (Marcinowski, Stasowski, Waclawski) та апелятивною основою (Kolankowski, Łabudziński, Owsiński). Аналіз фактичного матеріалу засвідчив велику продуктивність словотвірної моделі.

Ключові слова: антропонім, польська антропонімія, прізвище, ойконім, апелятив, особове ім'я, суфікс.

POLISH SURNAMES ENDING IN *-SKI* IN THE ANTHROPNOMICON OF LUTSK **Iryna Skoruk**

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

For researchers of recent decades, it is important to study the anthroponymic systems of the people who have been living with ethnic Ukrainians for a long time. From the point of view of Ethnosociology, Lutsk has been the place of residence for the representatives of various ethnic groups and nationalities, including Jews, Poles, Russians, Germans, Czechs, and others. The surnames of people who live in Lutsk are the main means of official identification of the family in the society and they directly reflect the realities of the society of the time in which they originated and function.

The article analyzes the Polish surnames in *-ski / -cki* of people who lived in Lutsk. They were selected from the metric books of the State Archives of Volyn region and act records of the birth of Lutsk City Council. To identify anthroponymic material with its specific features characteristic of Polish anthroponymy, the methods of inventory and systematization, as well as the method of etymological analysis were used. Using the method of semantic analysis, the linguistic qualification of surnames according to their creative basis was carried out.

The ethnic varieties of the anthroponymic material prompts the identification of Polish and Polonized surnames involved in the analysis, created on the basis of the East Slavic lexemes with the Polish elements. Therefore, the emphasis is laid on the identification of the Polish vocabulary and, in particular, its specific phonetic and word-forming elements.

It was found that the analyzed model is rich in oikonym surnames. Their creative bases were actually Polish geographical names (*Gawroński, Gałęzowski, Sikorski*) and the so-called “Kresy” (*Biliński, Hozzowski, Lityński*) and “mixed” names of settlements (*Baczyński, Jaroszyński, Żmudziński*). Anthroponyms originated from nouns (*Marcinowski, Stasowski, Waclawski*) and appellation bases (*Kolankowski, Łabudziński, Owskiński*) are also distinguished among the surnames.

Key words: anthroponym, surname, Polish anthroponymy, oikonym, appellative, personal name, suffix.

Вступ. Прізвище – важлива спадкова особова назва, яка зберігає в собі інформацію для нащадків про економічне, політичне та культурне життя далеких предків. Його розглядають переважно як мовне явище в аспекті лінгвістичного та історичного розвитку. А тому об’єктом уваги дослідників все частіше стає регіональний аспект, що скеровує на виявлення специфічних рис прізвищевої системи певних регіонів, визначаючи цим актуальні мовознавчі проблеми. На сьогодні добре досліджені прізвища таких регіонів України, як Закарпаття (П. П. Чучка), Лемківщина (С. Є. Панцьо), Нижня Наддніпрянина (І. І. Ільченко), Середня Наддніпрянина (Ю. К. Бабій), Опілля (Г. Д. Панчук), Центральна та Східна Донеччина (Ю. М. Новикова), Верхня Наддністрянщина (І. Д. Фаріон), Лубенщина (Л. О. Кравченко), Уманщина (Ю. І. Блажчук), Дніпровське Припоріжжя (І. А. Корнієнко), південна частина Волинської області (Л. О. Лісова), зокрема й м. Нововолинськ (О. В. Хвіщук) та ін.

Для дослідників останніх десятиліть важливим є вивчення особливостей антропонімних систем тих народів, які проживали раніше, а деякі й до сьогодні проживають з етнічними українцями. З погляду етносоціології Україну здавна заселяли представники різних народів і національностей, зокрема євреї, поляки, росіяни, німці, чехи та ін. Наприклад, польські прізвища мешканців Дрогобича кінця XVIII – початку XIX ст. на східнослов’янському лінгвокультурному тлі проаналізувала М. Абузарова, а прізвищеві назви переселенців із Польщі на Тернопільщину дослідила й описала Г. В. Бачинська. Вплив української антропонімії на польську, який знайшов своє відображення в появі у польських прізвищах деяких формантів українського походження, проаналізувала О. С. Баранівська. Вплив української мови на формування лексичного складу польської мови XIX ст., зокрема й польської антропонімії, описала Н. М. Совтис.

На особливу увагу в аспекті багатомовності заслуговують прикордонні регіони. Антропонімію Лемківщини, що лежить на польсько-словацько-українському пограниччі, опрацювала С. Є. Панцьо; німецька антропонімія Закарпаття стала предметом аналізу Н. І. Головчак.

Антропонімію українсько-польського прикордоння активно вивчають Е. Вольнич-Павловська, В. Шульовська, І. Митнік та ін. польські мовознавці, а також українські дослідники І. Д. Фаріон, І. Д. Красовський.

Проблему польсько-українського порубіжжя у світлі суфіксальної деривації досліджує Г. Л. Аркушин.

Одним із багатонаціональних міст України є Луцьк. Протягом віків місто входило до складу таких держав: Галицько-Волинського князівства, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Росії, пізніше Польщі та Радянського Союзу, а від 1991 р. – незалежної Української держави. За свою багатовікову історію Луцьк став свідком та учасником багатьох історичних подій, які впливали на його соціально-економічний і культурний розвиток, вносили свої корективи в усі сфери життя міського населення, надаючи йому певних особливостей. І все це знаходило відбиток у власних особових назвах, які тісно пов'язані з життям народу різних історичних епох, особливостями його побуту, матеріальної й духовної культури, демографічними процесами, зв'язками з іншими народами тощо. Прізвища жителів м. Луцька безпосередньо відображають реалії тогочасного суспільства, в якому вони виникли й функціонують як головний засіб офіційної ідентифікації родини в суспільстві.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом нашого дослідження є польські прізвища лучан на *-ski/-cki*, які ексцерповано з метричних книг Державного архіву Волинської області (1900–1944 рр. народження) й актових записів про народження Луцького міського рацу (1945–1990 рр. народження).

На перший погляд може видаватися, що всі прізвища, почерпнуті з римо-католицьких метричних книг, мають засвідчувати поляків, адже національну належність часто ототожнюють із віровизнанням. Проте антропонімний матеріал засвідчує інтенсивні мовні взаємовпливи (передусім українців і поляків, а також чехів і німців), які наклали відбиток на формування антропонімікону м. Луцька.

Провідними методами дослідження є описовий, порівняльно-історичний і метод семантичного аналізу, за допомогою яких було здійснено лінгвістичну кваліфікацію відіменних, відойконімних та відапелятивних прізвищ м. Луцька за їхніми твірними основами. Застосовано прийоми інвентаризації й систематизації для виявлення антропонімного матеріалу, його специфічних рис, характерних для польської антропонімії та й загалом для польської мови, а також прийом етимологічного аналізу.

Джерелами порівняльного аналізу слугують: історико-етимологічний словник К. Римута «Прізвища поляків», «Словник відапелятивних прізвищ поляків» Л. Томчака, «Словник старопольських назв особових» (за ред. В. Ташицького), «Перелік населених пунктів Польської Народної Республіки» Я. Йодловської, «Словник сучасних українських прізвищ» Ю. К. Редька, «Українсько-польський, польсько-український словник» М. Юрковського та В. Назарука, словник «Прізвища закарпатських українців» П. П. Чучки, «Словарь української мови» Б. Д. Грінченка.

Мета дослідження – виявлення польської мовної специфіки в прізвищах лучан через лексико-семантичний і структурно-словотвірний аналіз засвідчених антропонімів.

Результати дослідження та дискусія. Суфікс *-sk(i) /-ck(i) /-dzk(i)* – один із найпоширеніших формантів польських прізвищевих назв, які мають фіксації на території Польщі з XIII ст. Так звані шляхетські прізвища спочатку ідентифікували багатих осіб із вищих соціальних верств. Згодом вони поширилися серед нижчих груп населення, втративши свій «благородний» статус, але суфікс *-sk(i)* залишився типовим формантом польських прізвищ (хоча й уживаний у багатьох інших слов'янських прізвищах, зокрема українських, чеських, болгарських тощо).

Під терміном польські прізвища розуміємо досить загальне й широке поняття – прізвища, які у своїй структурі мають польські елементи: твірну основу та дериваційний суфікс. У групі залучених до аналізу прізвищ виділяємо власне польські, які мають польську твірну основу й польський формант, та сполонізовані – прізвища з польськими елементами (утворені за допомогою польської твірної основи або польського форманта).

До власне польських зараховуємо прізвища, які фонетично й морфологічно відповідають нормам польської мови, їхні твірні основи протягом кількох століть формувалися на польському мовному ґрунті, якому передували праслов'янський, а також ті прізвища, «твірні основи яких утворені на базі запозичених лексичних одиниць, що вже згубили ознаки мови-джерела, пройшли тривалий процес адаптації до мови-реципієнта, тобто польської, і на сьогодні сприймаються як польські» (Abuzarova 87).

Під час розподілу прізвищ чи не найскладнішим завданням було відокремлення польських прізвищ від українських. Непросто було розмежувати відтопонімні прізвища, «адже значна частина руської шляхти, що носила прізвища від назви своїх володінь та земель, полонізувалася; разом із носіями полонізації зазнавали й прізвища» (Abuzarova 88).

До групи сполонізованих східнослов'янських прізвищ належать ті, що формувалися на східнослов'янському мовному ґрунті, про що вказує їхня твірна основа, але зазнали польських впливів. «Полонізація прізвища здебільшого відбувалася за допомогою зміни фонетичного складу прізвища або шляхом додавання польських формантів» (Abuzarova 95). Аналізуючи прізвища названої словотвірної моделі, щодо суфікса *-sk(i)* використовуємо означення польський, проте під цим означенням слід розуміти окреслення вигляду суфікса (пор. пол. *-sk(i)* та укр. *-ськ(уй), -s'k(yj)*), а не його походження.

На підтвердження цієї думки наведемо висловлювання дослідників польського антропонімікону на руських землях Е. Вольнич-Павловської і В. Шульовської: «Mniej więcej połowa nazwisk kresowych na *-ski* to nazwiska z pochodzenia ukraińskie, adaptowane fonetycznie do języka polskiego»

(Wolnicz-Pawłowska, i Szulowska 170). А це означає, що українські шляхетські роди, чиї прізвища походили від назв їхніх володінь, протягом XVI–XVII ст. полонізувалися: як і польська шляхта, українська бере участь у сеймах, віддає дітей до польських шкіл, родичається з поляками. Мовознавці наводять низку прізвищ (Zbaraskich, Wiśniowieckich, Wojarskich, Winnickich), тісно пов'язаних з польською історією й культурою, проте ще на початку XVII ст. за їхніми носіями були закріплені українські імена (Wolnicz-Pawłowska, i Szulowska 170–171), що може свідчити на користь українського походження цих особових назв. Такі прізвища фіксуємо й у наших матеріалах: *Wisniowski*, *Winnicki*, *Wysoczanski*. На сьогодні за фонетичними ознаками складно назвати ці прізвища власне українськими, але в минулому вони, найімовірніше, належали українській шляхті.

Як було вже зазначено, словотвірна модель із суфіксом *-ski/-cki* – найпродуктивніша в польській антропонімії. Спочатку прізвища з цими формантами належали шляхті й виникали за назвою маєтку або герба. Мода на ці прізвища набула поширення протягом XVII–XIX ст., внаслідок чого суфікс *ski/-cki* втратив соціальну престижність, утвердившись як популярний польський ономастичний суфікс. Проте донині прізвища із суфіксом *-sk(i)* вважають символом шляхетського походження: «Do dziś nazwiska na *-ski* uchodzą za «lepsze», czego dowodzi choćby to, że niemal 100% wypadków urzędowej zmiany nazwiska polega na przyjęciu nazwiska na *-ski* (Karzeł – Karliński, Śledź – Śledziowski)» (Walczak 36).

Мовознавці вважають, що суфікс *-sk(i)* має спільне слов'янське походження. Він наявний в українських, російських, болгарських прізвищах. Тому за цим формантом складно визначити належність його носія до певної етнічної групи. Вважаємо, що на сьогодні суфікс *-sk(i)* не може свідчити про польську етнічну належність його носія, тому «визначення впливів та запозичень можливе тільки в процесі аналізу твірних основ або глибших генеалогічних досліджень того чи іншого носія прізвища» (Abuzarova 199).

Загально визнано, що прізвища із суфіксом *-sk(i)* переважно належать до відтопонімних. Як відомо, починаючи з XVI ст. в польському антропоніміконі набирає розмаху процес надавання прізвищам шляхетського статусу за допомогою суфікса *-sk(i)*. А отже, не тільки відтопонімні прізвища, а й прізвища інших груп (наприклад, відапелятивні) масово зазнавали зміни на прізвища із суфіксом *-sk(i)* (Abuzarova 185). Аналізована словотвірна модель багата на прізвища, які похідні від ойконімів (їх найбільше), а також має прізвища з відіменною або відапелятивною основою. На поширеність відтопонімних прізвищ впливав, з-поміж інших, статус їхнього носія: особа з таким прізвищем зазвичай належала до вищого класу в тогочасному суспільстві.

Твірні основи відтопонімних прізвищ – це переважно назви населених пунктів. Е. Вольнич-Павловська та В. Шульовська (Wolnicz-

Rawłowska, i Szulowska 170–178) класифікують географічні назви, що стали основами прізвищ, за розташуванням на польські, «кресові» та «змішані»:

- *власне польські*, тобто ті, які знаходилися/знаходяться на автохтонних польських теренах;

- *кресові*, тобто такі, які лежали/лежать на прикордонних українсько-польських землях. Вони зазвичай виникали від українських географічних назв з адаптацією до норм польської мови (інколи вже топоніми були пристосовані до польської вимови);

- *змішані* – ті, основи яких можуть мати й українське, і польське походження, адже географічні назви поселень, що слугували базою прізвищ, існували на обох територіях. Виявити, від якого саме топоніма утворене те чи те прізвище, допомогли б генеалогічні дослідження.

У наших матеріалах велика кількість відтопонімних прізвищ аналізованої словотвірної моделі. Для визначення генези цих прізвищ використані такі джерела: Abuzarova, Marta. *Polskie nazwiska mieszkańców Drohobycza końca XVIII i początku XIX wieku na tle wschodniosłowiańskim*. Poznań, 2014; Rymut, Kazimierz. *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*. W 2 t. Kraków, 1999, 2001; *Spis miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, pod red. J. Jodłowska. Warszawa: Wydawnictwa komunikacji i Łączności, 1967; Шульгач, Віктор. *Ойконімія Волині : етимологічний словник-довідник*. Київ: Кий, 2001; Бучко, Дмитро. *Інверсійний словник ойконімів України*. Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. Використані джерела не будемо подавати біля кожної антропонімної одиниці.

Вважаємо, що значна кількість прізвищ, утворених від топонімів, що розташовані на території автохтонної Польщі, з'явилися в Луцьку через великий міграційний рух поляків із корінних польських земель на українські, які на той час входили до складу Польщі. Тому багато прізвищ походить від географічних назв із Західної Польщі (наприклад, Сілезька земля, Великопольська чи Поморська). Розглянемо для прикладу відойконімне прізвище *Vaczyński*: *Бачин* – таку назву мало село Самбірського повіту і село Краківського повіту. Від якого саме села виникло прізвище, тепер з'ясувати складно. Слід пам'ятати, що географічне розташування топонімів, від яких утворені прізвища, не завжди може бути правильним індикатором. На українській території існувало й досі існує велика кількість географічних назв, що надавалися поляками й зберігали польський вигляд. Тому найбільш вірогідним критерієм для визначення походження прізвищ з відтопонімними основами у їхній структурі є твірна основа (Abuzarova 200).

Власне польськими твірними основами мотивовані такі прізвища лучан:

Barczewski – с. *Barczew* (Лодзинське воєв., гм. Бжезньо); *Barłowski* – с. *Barłogi* (Великопольське воєводство, гм. Гжегожев); *Bliziński*, *Blizinski* – с. *Blizne* (Підкарпатське воєводство, гм. Ясениця-Росельна); *Chondzyński* –

села *Chądzyny, Chądzyn* (Мазовецьке воєводство); *Cybulski* – с. *Cybulice* (Мазовецьке воєводство, гм. Чоснув); *Dobrzyniecki* – с. *Dobrzyniec* (Мазовецьке воєводство, гм. Колбель); *Duchnowski* – с. *Duchny* (Підляське воєводство, гм. Снядово); *Duszyński* – с. *Duszno* (Великопольське воєводство, гм. Тшемешно); *Gałczowski* – с. *Gałczewo* (Куявсько-Поморське воєводство); *Gałęzowski* – с. *Gałęzów* (Люблінське воєводство); *Gawinski* – с. *Gawin* (Куявсько-Поморське воєводство, гм. Ходеч); *Gawroński* – с. *Gawrony* (кілька на етнічних теренах), можливе зіставлення з *gawron* ‘грак’; *Głogowski* – м. *Głogów* (Сілезьке воєводство), с. *Głogowiec* (кілька); *Gołyński* – с. *Gołyń* (Лодзинське воєводство, гм. Біла-Павська); *Guliński* – с. *Gulin* (Люблінське воєводство, гм. Закшев); *Haunowski* – м. *Hajnówka* (Підляське воєводство); *Chocimski* – с. *Chocimów* (Свентокшиське воєводство, гм. Кунув); *Jaryszewski* – с. *Jaryszewo* (Великопольське воєводство, гм. Обжицко); *Kołakowski* – с. *Kołaki Kościelne* (Підляське воєводство, гм. Колакі Костельне); *Krzczkowski* – с. *Krzczkowo* (Підляське воєводство, гм. Чижев-Осада); *Kułakowski* – с. *Kułaki* (Підляське воєводство, гм. Цехановець); *Lewandowski* – *Lewandów* (неподалік Варшави), с. *Lewandowszczyzna* (Люблінське воєводство, гм. Кшчонув); *Sawiński* – с. *Sawino* (Підляське воєводство), *Sawin* (Люблінське воєводство); *Sikorski* – села *Sikorzyce, Sikorzyn, Sikory* (багато); *Masłowski* – с. *Masłowo* (Великопольське воєводство, гм. Дольськ), с. *Masłów* (Свентокшиське воєводство, гм. Маслув); *Mirecki* – с. *Mircze* (Люблінське воєводство, гм. Мірче); *Stamborski* – с. *Stamberg* (тепер – *Stążki*) (Поморське воєводство); *Terlecki* – с. *Terliczka* (Підкарпатське воєводство, гм. Тшебовніско); *Tuszynski* – м. *Tuszyn* (Лодзинське воєводство); *Zalewski* – с. *Zalew* (Лодзинське воєводство, гм. Лютомерськ); *Żmudziński* – с. *Żmudź* (Люблінське воєводство, гм. Жмудзь).

Назвами населених пунктів прикордонних земель мотивовані такі прізвища: *Biliński* – с. *Білин* (Волинська обл., Ковельський р-н) і с. *Білина* (Львівська обл., Самбірський р-н); *Baluyski* – с. *Балучі* (Львівська обл., Мостиський р-н); *Bilecki* – с. *Більче* (багато в Україні й Білорусі); *Dobrowolski* – с. *Dobra Wola* (багато на території порубіжжя); *Dobrzański* – с. *Добрани* (кілька сіл); *Dublański, Dublanski* – *Dublany* (багато на території України); *Dubrawski* – *Дубравка* (багато поселень з такою назвою); *Hoszowski* – с. *Гошів* (Івано-Франківська обл., Долинський р-н); *Kiernicki* – с. *Керниця* (Львівська обл., Городоцький р-н); *Kołpiecki* – с. *Kołpiec* (укр. Ковпець) (Львівська обл.); *Kropiwnicki* – с. *Кронивники* (багато сіл); *Lityński, Litynski* – с. *Літин* (Волинська обл., Турійський й р-н); *Sozański* – с. *Созань* (Львівська обл.); *Starosolski* – смт *Stara Sól* (Львівська обл., Старосамбірський р-н) та ін.

Назви населених пунктів, що розташовані на території України й Польщі, стали твірними основами для таких прізвищ: *Vaczyński, Vaczynski* – с. *Бачин* (Львівська обл., Самбірський район); с. *Vaczyn* (Малопольське воєводство, гм. Кшешовіце); *Doliński, Dolinski* – *Долина (Dolina)* (багато поселень на території України й Польщі); *Grabowski* – *Grabów, Grabowa,*

Grabówka (багато на етнічних польських теренах); *с. Грабове* (Волинська обл., Старовижівський р-н); *Jabłoński* – села на зразок *Яблуня*, *Яблунька*, *Jabłonna*, *Jabłonie*, *Jabłonki* (багато в Україні й Польщі); *Jaroszyński* – *с. Jaroszyn* (Великопольське та Люблінське воєв.); нас. пункт *Ярошинка* (Вінницька обл.); *Nowicki* – *с. Новиця* (Івано-Франківська обл., Калуський р-н), *с. Nowica* (Малопольське воєводство, гм. Усте-Горлицька); *Rozwadowski* – *с. Rozwadów* (кілька в Україні й Польщі); *Żmudziński* – *с. Żmudź* (Люблінське воєводство, гм. Жмудзь) та ін.

В антропоніміконі м. Луцька функціонує багато прізвищ аналізованої моделі. У засвідчених джерелах вони записані польською чи українською мовою або й мають фіксації обома мовами. Для прикладу назвемо такі прізвища: *Боруцький / Borucki* (населений пункт *Boruta*); *Войціховський / Wojciechowski* (*Wojciechu* чи *Wojciechów* (Słownik 6: 169)); *Зажуцький / Zarzycki* (*Zarzeka*, *Zarzecze* ‘поселення за рікою’ (Rymut, Nazwiska 1: 727)); *Луцаковський / Łuszczakowski* (*Łuszczakow*); *Лясковський / Laskowski* (від ойконімів *Laskowa*, *Laski* (багато) (Rymut, Nazwiska 2: 19)), пор. також прізвища *Laskowicz*, *Laskowy*; *Сукмановський / Sukmanowski* (ойконім *Sukmanow* (Rymut, Nazwiska 2: 510)); *Сушницький / Susznicki* (ойконім *Susznica* (Rymut, Nazwiska 2: 510)).

Прізвище *Домбровський*, очевидно, пов’язане з пол. *Dąbrowa* (*dąbrowa* ‘дїброва’), *Dąbrówka* (багато); поселення *Домброва*, *Думброва* знаходилися й на Волині.

Словотвірна модель на *-sk(i)* репрезентує й інші лексеми, засвідчені твірними основами. Наприклад, апелятивами мотивовані твірні основи таких прізвищ: *Плевницький / Plewnicki* < *plewa* ‘відходи після молотьби’ чи *plewnia* ‘приміщення для зберігання полови’ (Rymut, Nazwiska 2: 250); *Kędziński* – *kędzior* ‘локон’, *kędzierzawy* ‘кучерявий’; *Kolankowski* (*Kolankiewicz*) – *kolanko* (коліно); *Konicki* – *konik* (коник); *Łabudziński* – *łabędź* (лебідь); *Lewandowski* – *lawenda* / *lewanda* (лаванда); *Lisiński* – *lis* (лис); *Łoziński* – *łozą* (має кілька значень: ‘верба попеляста’, ‘гілка верби’); *Owsiński* – *owies* (овес); *Rożowski*, *Rozycki* – *róża* (троянда).

Деякі прізвища утворені від особових імен: *Яцуські* – твірна основа *Jacz-*, *Jac-*: 1) *Jaczemir* – старопол. нехрист. ім’я; 2) *Jacek*; *Kasperski* (*Kasper*); *Марціновський / Marcinowski* (*Marcin*); *Waclawski* (*Waclaw*); *Stasowski* – від імені *Stas*, похідного, наприклад, від імені-комполита *Stanisław* (‘нехай стане славним’).

Прізвище *Deńkowski* мотивоване антропонімом *Денько*, що є народно-побутовим варіантом імені *Денис/Denys* (пол. *Dionizy* зрідка вживалося на польських теренах, відоме здебільшого у формі *Dziwisz* (Abuzarova 275)). Українська форма *Денис*, що в основі прізвища, фіксується ще з Галицько-Волинської доби; *Grechowieski* – можливо, від імені *Grzegorz*, що походить з гр. *Gregorios*.

Як засвідчує наш фактичний матеріал, серед відтопонімних прізвищ багато таких, які не мають однозначного визначення щодо назв поселень –

українських чи польських. Наприклад, *Зелінський* (*Zieliński, Zielinski*), *Козловський* (*Kozłowski*), *Муравицький* (*Murawicki*), *Чернявський* (*Czerniewski*) та багато інших прізвищ, які функціонують в антропоніміконі м. Луцька. Звісно, здійснений поділ лише умовний, адже географічне розташування населених пунктів, від яких виникли прізвища, не завжди може бути правильним визначником походження антропоніма.

Отже, прізвища на *-ski/-cki* (*-ський/-цький*) переважно відтопонімні за походженням. У структурі цих прізвищ виділяємо одиничний суфікс *-ski/-cki* або й двоморфемні форманти *-owski* та *-inski/-ynski*, які виникли шляхом зрощення посесивного суфікса *-ow-* чи *-in-/ -un-* та суфікса відносності *-ski/-cki*: наприклад, *Stogowski* – від топоніма *Stogi*, *Stasowski* – від імені *Stas*, *Lisiński* – від ап. *lis* 'лис', *Łosowski* – від ап. *łoś* 'лось' та багато інших.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, власні особові назви зумовлені історично: всі зміни в історії, культурі, традиціях, способі проживання тощо зафіксовані в пропріальній лексиці народу. Особливо в прізвищах, оскільки вони найтісніше пов'язані з людиною, суспільством і найшвидше вбирають те, чим і як суспільство живе. Поляки-лучани протягом кількох століть проживали (й донині проживають) поруч із українцями-лучанами. Тривале співжиття зробило взаємний вплив української й польської мов на національні антропонімні системи, що й підтверджує пропоноване дослідження. Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що твірними основами описаної моделі переважно стали назви населених пунктів як Польщі, так і України, зрідка апелятиви й особові імена.

За відповідними етимонами відтопонімні прізвища розмежували на власне польські (населені пункти розташовані на корінних польських землях: *Gawinski* (*Gawin*), *Луцаковський* / *Łuszczakowski* (*Łuszczakow*), *Лясковський* / *Laskowski* (*Laskowa, Laski*); «кресові» (поселення знаходяться на прикордонних українсько-польських землях: *Biliński* (*Bilin, Bilina*), змішані (населені пункти розташовані на польських та українських теренах: *Васзунський* (*Waszyn*)).

Перспективним вбачаємо дослідження відапелятивних польських прізвищ (лексико-семантичного й морфологічного способів творення), які зберігають інформацію про особливості життя лучан, пов'язане з різними культурами, мовами, віросповіданням.

Список використаної літератури

- Аркушин, Григорій. «Польсько-українське порубіжжя у світлі суфіксальної деривації». *Język a kultura na pograniczu polsko-ukraińsko-białoruskim*, pod red. F. Czyżewskiego. Lublin, 2001, с. 105–115.
- Баранівська, О. «Про польські прізвища (антропонімні гібриди) з формантами *-ik, -yk (-czyk)*». *Студії з ономастики та етимології*, відп. ред. О. П. Карпенко. Київ, 2006, с. 3–9.
- Баранівська, О. «Прізвищеві гібриди з формантами *-k-o, -enk(o)*». *Актуальні питання антропоніміки: збірник матеріалів наукових читань пам'яті Ю. К. Редька*. Київ, 2005, с. 31–38.

- Бачинська, Галина. *Антропонімікон переселенців з Польщі на Тернопільщину*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2001.
- Бучко, Дмитро. *Інверсійний словник ойконімів України*. Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001.
- Головчак, Наталія. *Німецькі прізвища Закарпаття*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Одеса, 2003.
- Красовський, Іван. *Прізвища галицьких лемків у XVIII ст.* Львів: Край, 1993.
- Панцьо, Стефанія. *Антропонімія Лемківщини*. Тернопіль, 1995.
- Редько, Юліан. *Словник сучасних українських прізвищ*. В 2 т. Львів, 2007.
- Словарь української мови*, за ред. Б. Д. Грінченка. В 4 т. Київ, 1907–1909.
- Совтис, Наталія. «Вплив української мови на формування лексичного складу польської мови XIX ст.». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна», вип. 19, Острог, 2011, с. 347–54.
- Українсько-польський, польсько-український словник*, уклад. М. Юрковський, В. Назарук. Київ: Школа, 2003.
- Фаріон, Ірина. *Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником)*. Львів: Літопис, 2001.
- Чучка, Павло. *Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник*. Львів: Світ, 2005.
- Шульгач, Віктор. *Ойконімія Волині: етимологічний словник-довідник*. Київ: Кий, 2001.
- Abuzarova, Marta. *Polskie nazwiska mieszkańców Drohobycza końca XVIII i początku XIX wieku na tle wschodniosłowiańskim*. Poznań, 2014.
- Mytnik, Irena. Polish-ukrainian language contacts in old anthroponymy of the class society – an overview. *Language and society. Мова і суспільство*, вип. 1, 2010, с. 53–59.
- Rymut, Kazimierz. *Nazwy miast Polski*. 2 wyd. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987.
- Rymut, Kazimierz. *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*. W 2 t. Kraków, 1999, 2001.
- Słownik staropolskich nazw osobowych*, pod red. W. Taszyckiego. Wrocław, 1965–1987.
- Spis miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, pod red. J. Jodłowska. Warszawa: Wydawnictwa komunikacji i Łączności, 1967.
- Szulowska, Wanda. *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwówskiej*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 1992.
- Tomczak, Lucyna. *Słownik odapelatywnych nazwisk Polaków*. Wrocław, 2003.
- Walczak, Bogdan. «Dzieje języka a nazwy własne». *Nazwy własne w języku kulturze i komunikacji społecznej*. Katowice, 2004, s. 29–45.
- Wolnicz-Pawłowska, Ewa, Szulowska, Wanda. *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*. Warszawa, 1998.

References

- Arkushyn, Hryhorii. “Polsko-ukrainske porubizhzhia u svitli sufiksainoi deryvatsii”. *Język a kultura na pograniczu polsko-ukraińsko-białoruskim*, edited by F. Czyżewski. Lublin, 2001, pp. 105–115.
- Baranivska, O. “Pro polski przivyshcha (antroponimni hibrydy) z formantamy -ik, -yk (-czyk)”. *Studii z onomastyki ta etymologii*, edited by O. P. Karpenko. Kyiv, 2006, pp. 3–9.
- Baranivska, O. “Prizvyshchevi hibrydy z formantamy -k-o, -enk(o)”. *Aktualni pytannia antroponimiki: zbirnyk materialiv naukovykh chytan pamiaty Yu. K. Redka*. Kyiv, 2005, s. 31–38.
- Bachinska, Halyna. *Anthroponymy of migrators from Poland to Ternopillya*. PhD Thesis Abstract. Ivano-Frankivsk, 2001.

- Buchko, Dmytro. *Słownik a tergo ojkonimow Ukrainy*. Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001.
- Holovchack, Nataliia. Germanic surnames of Zakarpattia. PhD Thesis Abstract. Odesa, 2003.
- Krasovskiy, Ivan. *Prizvyshcha halytskykh lemkiw u XVIII st.* Lviv: Krai, 1993.
- Pantso, Stefaniia. *Antroponimiia Lemkivshchyny*. Ternopil, 1995.
- Redko, Yulian. *Slovník suchasnykh ukraïnskykh prizvyshch*. 2 vols. Lviv, 2007.
- Slovar ukraïnskoï movy*, edited by B. D. Hrinchenko. 4 vols. Kyiv, 1907–1909.
- Sovtys, Nataliia. “Vplyv ukraïnskoï movy na formuvannia leksychnoho skladu polskoï movy XIX st”. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University: Philology Series*, iss. 19. Ostroh. 2011, pp. 347–54.
- Ukraiïnsko-polskyi, polsko-ukraiïnskyi slovník*, edited by M. Yurkovskiy, V. Nazaruk. Kyiv: Shkola, 2003.
- Farion, Iryna. *Ukraiïnski prizvyshchevi nazvy Prykarpatskoï Lvivshchyny naprykintsi XVIII – pochatku XIX stolittia (z etymolohichnym slovníkom)*. Lviv: Litopys, 2001.
- Chuchka, Pavlo. *Prizvyshcha zakarpatskykh ukraïntsiw: istoryko-etymolohichni slovník*. Lviv: Svit, 2005.
- Shulhach, Viktor. *Oikonimiia Volyni : etymolohichni slovník-dovidnyk*. Kyiv: Kyi, 2001.
- Abuzarova, Marta. *Polskie nazwiska mieszkańców Drohobycza końca XVIII i początku XIX wieku na tle wschodniosłowiańskim*. Poznań, 2014.
- Mytnik, Irena. Polish-ukrainian language contacts in old anthroponymy of the class society – an overview. *Language and society. Мова і суспільство*, iss. 1, 2010, pp. 53–59.
- Rymut, Kazimierz. *Nazwy miast Polski*. 2nd ed. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987.
- Rymut, Kazimierz. *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*. 2 vols. Kraków, 1999, 2001.
- Słownik staropolskich nazw osobowych*, edited by W. Taszycki. Wrocław, 1965–1987.
- Spis miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, edited by J. Jodłowska. Warszawa: Wydawnictwa komunikacji i łączności, 1967.
- Szulowska, Wanda. *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwówskiej*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 1992.
- Tomczak, Lucyna. *Słownik odapelatywnych nazwisk Polaków*. Wrocław, 2003.
- Walczak, Bogdan. “Dzieje języka a nazwy własne”. *Nazwy własne w języku kulturze i komunikacji społecznej*. Katowice, 2004, pp. 29–45.
- Wolnicz-Pawłowska, Ewa, Szulowska, Wanda. *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*. Warszawa, 1998.

Стаття надійшла до редколегії 21.12.2019